

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΑΝΤΙΔΩΡΟΝ
ΤΙΜΗΣ ΚΑΙ ΜΝΗΜΗΣ

Στους σεβαστούς εκκλησιαστικούς ηγέτες
και αγαπητούς ακαδημαϊκούς συναδέλφους

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

(σελ. 1-2)

Κεφάλαιο 1 – Βαρθολομαίω Κωνσταντινουπόλεως

Η ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΠΛΑΥΛΟ

(σελ. 3-12)

Κεφάλαιο 2 - + Παρθενίω Αλεξανδρείας

Η ΒΙΒΛΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

(σελ. 13-24)

Κεφάλαιο 3 - +Χρυσόστομω Κύπρου

ΚΛΑΣΣΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΑΦΕΙΑΣ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ
ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

(σελ. 25-38)

Κεφάλαιο 4 – Ιερωνύμω Β' Αθηνών

ΤΟ ΣΟΦΙΟΛΟΓΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ
ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ Δ' ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ

(σελ. 39-50)

Κεφάλαιο 5 – +Παντελεήμονι Θεσσαλονίκης

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΟΡΕΑΣ ΒΙΒΛΙΚΗΣ,
ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ

(σελ. 51-58)

Κεφάλαιο 6 - +Θεοκλήτω Ιωαννίνων

ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΜΥΣΤΗΡΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ

(σελ. 59-66)

Κεφάλαιο 7 – Ιωάννη Περγάμου

Η ΕΣΧΑΤΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΣΤΗΝ ΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΕΡΓΑΜΟΥ

(σελ.67-72)

Κεφάλαιο 8 – Καλλίστω Διοκλείας

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ ΨΑΡΕ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ
ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

(σελ. 73-80)

Κεφάλαιο 9 – Παντελαΐημονι Βεροίας
ΝΕΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΛΛΗΝΟΡΡΥΘΜΕΣ ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ (ΟΥΝΙΤΙΚΕΣ)
ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ, ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
(σελ. 81-91)

Κεφάλαιο 10 – Ιγνατίω Δημητριάδος
ΕΣΧΑΤΟΛΟΓΙΑ, ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ
(σελ. 93-102)

Κεφάλαιο 11 – Ιερά Κοινότητα Αγίου Όρους
ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ
ΚΑΙ Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΗΣ ΟΡΑΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
(σελ. 103-115)

Κεφάλαιο 12 – +Sergei Bulgakov
Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΕΓΑΣ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ. Η «ΙΕΡΩΣΥΝΗ» ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΝ
ΚΑΙ Η ΕΞ ΑΥΤΗΣ ΑΠΟΡΡΕΟΥΣΑ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ
(σελ. 117-124)

Κεφάλαιο 13- +Ιακώβω Παυλάκη
ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΛΑΚΩΒΟΣ ΠΛΑΥΛΑΚΗΣ:
Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΑΝΑΜΟΡΦΩΤΗΣ ΤΗΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ
(σελ. 125-130)

Κεφάλαιο 14- Φραγκίσκω Ρώμης
ΟΙ ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ ΤΟΥ ΠΑΠΑ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΙ GAUDIUM, LAUDATO SI, και
AMORIS LAETITIA ΜΙΑ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ
(σελ. 131-142)

Κεφάλαιο 15 – Ιωάννη Σπιτέρη
Ο ΙΕΡΟΣ ΑΥΤΟΥΣΤΙΝΟΣ ΩΣ ΕΡΜΗΝΕΥΤΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΛΑΥΛΟΥ
ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑΣ
(σελ. 143-160)

Κεφάλαιο 16 - +Luigi Padovese
ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΕΡΗΜΙΑ.
ΤΑ ΒΙΒΛΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΤΟΥΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ
(σελ. 161-176)

Κεφάλαιο 17- Ενζο Bianchi
ΤΟ ΒΙΒΛΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
«Εις μέτρον ηλικίας του πληρώματος του Χριστού» (Εφ 4:17)
(σελ. 177-192)

Κεφάλαιο 18 - +Σάββα Αγουρίδη
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΣΧΑΤΟΛΟΓΙΑ (ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ;) ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ:
Η διαδρομή από την Πηγή των Λογίων στο κατά Μάρκον Ευαγγέλιο
(σελ. 193-200)

Κεφάλαιο 19 - +Δαμανώ Δοϊκώ
ΤΟ ΒΙΒΛΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ
ΤΗΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΑΣ
(σελ. 201-214)

Κεφάλαιο 20 - +Ιωάννη Φουντούλη
ΠΗΓΗ ΤΩΝ ΛΟΓΙΩΝ ΚΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ
(σελ. 215-226)

Κεφάλαιο 21 - +Νικολάω Ματσούκα
ΔΟΓΜΑ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑ, Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΜΑΤΣΟΥΚΑ
ΚΑΙ Η ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΑ
(σελ. 227-232)

Κεφάλαιο 22 – Ιωάννη Ταρνανίδη
Η ΒΙΒΛΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
(σελ. 233-240)

Κεφάλαιο 23 – Ιωάννη Γαλάνη
Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
(σελ. 241-256)

Κεφάλαιο 24 – Χρήστω Βασιλοπούλω
Η ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΠΤΙΚΗ ΓΩΝΙΑ
ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ
(σελ. 257-268)

Κεφάλαιο 25 – Χρήστω Οικονόμου
ΤΟ ΑΝΑΔΥΟΜΕΝΟ ΝΕΟ «ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ»
ΣΤΗ ΝΕΟΤΕΡΗ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ
(σελ. 269-282)

Κεφάλαιο 26 – Στυλιανώ Ράμφω
ΑΠΟ «ΠΕΛΕΚΑΚΟΣ ΕΡΗΜΙΚΟΣ» «ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΝΕΩΤΕΡΙΚΟΣ» ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ.
ΠΟΝΗΜΑ ΕΥΤΝΩΜΟΝ ΣΤΟ ΣΤΕΛΙΟ ΡΑΜΦΟ
(σελ. 283-290)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το βιβλίο αυτό με τίτλο *ΑΝΤΙΔΩΡΟΝ ΤΙΜΗΣ ΚΑΙ ΜΝΗΜΗΣ*, αποτελεί τον τρίτο τόμο ομότιτλου έργου, οι δύο πρώτοι του οποίου περιέχουν τις μελέτες μου στην αγγλική γλώσσα, αφιερωμένες ο πρώτος σε εκκλησιαστικού ηγέτες και ο δεύτερος σε κορυφαίους θεολόγους του παρελθόντος και αγαπητούς ακαδημαϊκούς συναδέλφους μου.

Τα 26 κεφάλαια του τρίτου αυτού τόμου είναι όλες μου οι επιστημονικές συνεισφορές στην ελληνική γλώσσα, οι οποίες γράφτηκαν σε μια περίοδο 30 ετών, είτε για τιμητικούς είτε για επιμημόσυνους τόμους εκκλησιαστικών ηγετών και φορέων, καθώς και θεολόγων ακαδημαϊκών επιστημόνων. Καλύπτουν ένα ευρύ επιστημονικό πεδίο της βιβλικής, της λειτουργικής, της οικουμενικής της ιεραποστολικής και της παιδαγωγικής επιστήμης. Όλα τα παραπάνω επιστημονικά πεδία μερικές φορές αλληλο-περιχωρούνται σε μια συνειδητή προσπάθεια υπέρβασης του κατακερματισμού της θεολογικής επιστήμης στη σύγχρονη εποχή. Ανατυπώνονται εδώ με μικρές τροποποιήσεις, και με το έτος της πρώτης δημοσίευσής τους να σημειώνεται σε παρένθεση κάτω από τον τίτλο τους.

Ο αναγνώστης μπορεί εύκολα να διαπιστώσει την πρόοδο τόσο της επιστήμης στους αντίστοιχους θεολογικούς τομείς, όσο και των απόψεων του συγγραφέα. Ταυτόχρονα, βέβαια, εμφανίζονται κάποιες επαναλήψεις, οι οποίες σκόπιμα αφέθηκαν αμετάβλητες. Όλες οι μελέτες αποτελούν ένα ταπεινό *ΑΝΤΙΔΩΡΟΝ* σε όλους εκείνους τους εκκλησιαστικούς ηγέτες, αλλά και τους μεγάλους θεολόγους του πρόσφατου παρελθόντος, και τους εν ζώῃ ακαδημαϊκούς συναδέλφους, για την συμβολή τους στην μαρτυρία της Εκκλησίας του Χριστού.

Όλοι οι παραπάνω, με την μια ή την άλλη ιδιότητα, έχουν παράσχει, ή συνεχίζουν να παρέχουν, τις υπηρεσίες τους στον οικουμενικό διάλογο αληθείας και αγάπης. Σύμφωνα με την ακριβή διατύπωσή της η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας θεωρεί «σημαντικόν ὅπως ὅλοι οἱ Χριστιανοί, ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τῶν κοινῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τοῦ Ἐὐαγγελίου, προσπαθῶσμεν νά δώσωμεν εἰς τὰ ἀκανθώδη προβλήματα τοῦ συγχρόνου κόσμου, μίαν ὀλοπρόθυμον καί ἀλληλέγγυον ἀπάντησιν, βασιζομένην εἰς τό πρότυπον τοῦ ἐν Χριστῷ καινοῦ ἀνθρώπου». (Σχέσεις της Ορθόδοξης Εκκλησίας προς τον λοιπό χριστιανικό κόσμο, § 23).

Το κεφάλαιο 1 δημοσιεύτηκε στο τιμητικό αφιέρωμα της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ με τίτλο «Εἰς Μαρτύριον τοῖς Ἐθνεσι. Τόμος Χαριστήριος Εἰκοσαετηρικός εἰς τον Οἰκουμενικόν Πατριάρχην κ.κ. Βαρθολομαῖον, Θεσσαλονίκη 2011, 87-103, και αποτελεί την ελληνική έκδοση της μελέτης μου, που πρωτοδημοσιεύτηκε στο *Archbishop Demetrios of America - J. Chryssavgis (ed.), In the Footsteps of Saint Paul. An Academic Symposium. Papers Presented at the Pauline Symposium October 11-16, 2008, Brookline Massachusetts 2011, 153-167.*

Το κεφάλαιο 2 αποτελεί την ομότιτλη μελέτη του βιβλίου μου (σε συνεργασία με τον +Ion Bria), «Ορθόδοξη Χριστιανική Μαρτυρία. Εγχειρίδιο Ιεραποστολικής», ΕΚΟ 1, Κατερίνη 1989, 119-140, και στο «Τεννηθήτω το Θέλημά Σου». Η Αποστολή της Ορθοδοξίας Σήμερα», Θεσσαλονίκη 1989, 157-174.

Το κεφάλαιο 3 δημοσιεύτηκε το πρώτον στο «Αντιπελάργησις. Τόμος τιμητικός προς τον Αρχιεπίσκοπον Κύπρου κ.κ. Χρυσόστομον επί τη εικοσιπενταετηρίδι της αρχιερατικής αυτού διακονίας», Λευκωσία 1993, 67-78.

Το κεφάλαιο 4 αποτελεί την εισήγησή μου στο αφιερωμένο στα Ιωάννεια έργα συνέδριο των Ορθόδοξων Βιβλικών Θεολόγων, τα πρακτικά του οποίου είναι υπό έκδοση.

Το κεφάλαιο 5 αποτελεί σύνθεση των επιστημονικών παρεμβάσεών μου στην επιστημονική διημερίδα της Ι. Μ. Εδέσσης, Πέλλης και Αλωπίας του 2006, και δημοσιεύτηκαν στο εκ δευτέρου εκδοθέν υπό την επιμέλειά μου «Μνήμη Μητροπολίτου Παντελεήμονος Παπαγεωργίου», CEMES 4 Θεσσαλονίκη 2018, 38-41 και 81-89.

Το κεφάλαιο 6 πρωτοδημοσιεύτηκε στα «Ηπειρωτικά Χρονικά» 43 (2009) 11-26.

Το κεφάλαιο 7 αποτελεί την εισήγησή μου στο προς τιμήν του Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ιωάννη (Ζηζιούλα) διεθνές συνέδριο της Ακαδημίας του Βόλου, και δημοσιεύτηκε στο «Πρόσωπο, Ευχαριστία και Βασιλεία του Θεού σε Ορθόδοξη και οικουμενική προοπτική», Βόλος 2016, 73-82.

Το κεφάλαιο 8 αποτελεί την συμβολή μου στο προς τιμήν του Μητροπολίτου Διοκλείας κ. Κάλλιστου (Ware) τόμο «Η Μαρτυρία της Ορθοδοξίας στη Δύση», Βόλος 2018, 87-102.

Το κεφάλαιο 9 αποτελεί την αφιέρωσή μου για το αγρυρούν ιωβηλαίο της αρχιερατικής διακονίας του παιδικού μου φίλου Μητροπολίτου Βεροίας κ. Παντελαΐμονος (Καλπακίδη).

Το κεφάλαιο 10 δημοσιεύτηκε στο «Εκκλησία και Εσχατολογία», Αθήνα 2003, 47-62.

Το κεφάλαιο 11 δημοσιεύτηκε στο «Ορθοδοξία και η των Πάντων Ενότης», Έκδοσις της Ι. Μ. Κουτλουμουσίου, Άγιον Όρος 1997, 139-152.

Το κεφάλαιο 12 αποτελεί βελτιωμένη έκδοση μελέτης μου, που δημοσιεύτηκε στον συλλογικό τόμο «Το Μυστήριο της Ιερουσλής. Πρακτικά Ζ' Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου Στελεχών Ιερών Μητροπόλεων», Ποιμαντική Βιβλιοθήκη 12, Αθήνα 2006, 40-47.

Το κεφάλαιο 13 αποτελεί βελτιωμένη έκδοση της ομότιτλης εισήγησής μου, που δημοσιεύτηκε στο «Πατήρ Ιάκωβος Παυλάκης: “Εμοί τω ζην Χριστός”. Τιμή και μνήμη στον πνευματικό μας πατέρα», Θεσσαλονίκη 2005, 101-105.

Το κεφάλαιο 14 αποτελεί σύνθεση εισηγήσεων και δημοσιεύσεών μου κριτικής αποτίμησης των θέσεων της Α. Α. του προκαθημένου της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας Πάπα Φραγκίσκου.

Το κεφάλαιο 15 δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Θεολογία» 81 (2010), 129-158, και σε ελαφρά βελτιωμένη έκδοση στο «Donorum commutation. Τιμητικός τόμος για τα 70^α γενέθλια του Αρχιεπισκόπου Ιωάννη Σπιτέρη», Θεσσαλονίκη 2010, 733-764.

Το κεφάλαιο 16 αποτελεί την πρωτότυπη ελληνική εκδοχή της ομότιτλης μελέτης μου, δημοσιευμένης στα Ιταλικά στο «Comunione e solitudine. Atti del XVIII Convegno Ecumenico di Spiritualità Ortodossa (Bose 8-11 Settembre 2010)», Qiqajon, Comunità di Bose 2011, 43-74.

Το κεφάλαιο 17 αποτελεί επίσης την πρωτότυπη ελληνική εκδοχή της ομότιτλης μελέτης μου, δημοσιευμένης στα Ιταλικά στο «Età della vita spirituale. Atti del XXI Convegno Ecumenico di Spiritualità Ortodossa (Bose 4-7 Settembre 2013)», Qiqajon, Comunità di Bose 2014, 113-139.

Το κεφάλαιο 18 δημοσιεύτηκε στο «ΔΒΜ με τίτλο Τιμητικό Αφιέρωμα στον καθ. Σ. Αγουρίδη», 21-22 (2002-2003), 67-81.

Το κεφάλαιο 19 αποτελεί την συμβολή μου στο «ΚΑΙΡΟΣ. Αφιέρωμα στον Καθηγητή Δαμιανό Αθ. Δοΐκο», Θεσσαλονίκη 1994, 61-83, και «Το κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο. Προβλήματα Μεταφραστικά, Φιλολογικά, Ιστορικά, Ερμηνευτικά, Θεολογικά. Εισηγήσεις Ζ' Συνάξεως Ορθοδόξων Βιβλικών Θεολόγων. Βουκουρέστι 25-30 Σεπτεμβρίου 1988», Αθήνα 1996, 65-86.

Το κεφάλαιο 20 δημοσιεύτηκε στο «Γηθόσνον Σέβασμα. Αντίδωρον τιμής και μνήμης εις τον μακαριστόν καθηγητήν της Λειτουργικής Ιωάννην Μ. Φουντούλην (+2007)», τόμος Α, Θεσσαλονίκη 2013, 233-256.

Το κεφάλαιο 21 δημοσιεύτηκε στο «Χάρις και Αντίδοσις. Τιμητική ημερίδα αφιερωμένη στον καθηγητή Νίκο Ματσούκα», Θεσσαλονίκη 2004, 61-72.

Το κεφάλαιο 22 δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Θεολογία» 83 (2012), 25-36.

Το κεφάλαιο 23 δημοσιεύτηκε στο «Αγία Γραφή και Αρχαίος Κόσμος. Τιμητικό αφιέρωμα στον ομότιμο καθηγητή Ιωάννη Α. Γαλάνη», Θεσσαλονίκη 2010, 537-565.

Το κεφάλαιο 24 δημοσιεύτηκε στο «Αγωγή αγάπης και ελευθερίας. Τιμητικό αφιέρωμα στον ομότιμο καθηγητή Χρήστο Κ. Βασιλόπουλο», Θεσσαλονίκη 2012, 39-58.

Το κεφάλαιο 25 αποτελεί την συμβολή μου στον υπό έκδοση τιμητικό τόμο του καθηγητή Χρήστου Οικονόμου.

Το κεφάλαιο 26 αποτελεί κριτική παρουσίαση του έργου του κ. Στέλιου Ράμφου, που δημοσιεύτηκε σε τελική ολοκληρωμένη μορφή ηλεκτρονικά στο academia.edu/31514166.